

*О.М. Канівець (Сумський національний аграрний університет,
Україна, м. Суми).*

Організація моніторингу земельних ресурсів

В даній роботі розкрито зміст, завдання та організаційні засади охорони та моніторингу земель .

Конституція України декларує, що земля є основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави [1]. Питання ощадливого, ефективного, раціонального використання та охорони земельного фонду, відтворення родючості ґрунтів є складовою національної безпеки держави.

Охорона земель – система правових, організаційних, економічних, технологічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського призначення для несільськогосподарських потреб, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісового фонду, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення.

Зростаючі антропогенні навантаження на земельні ресурси визначають необхідність охорони земель України й організацію їх раціонального використання як одне з головних стратегічних завдань державної політики. І такий підхід не є безпідставним. Адже надмірне антропогенне навантаження на землі сільськогосподарського призначення, супроводжується зниженням гумусу в ґрунті, зростанням еродованості, погіршенням стану меліоративних земель та іншими негативними процесами.

У всіх регіонах країни лімітуючими умовами розвитку сільськогосподарського виробництва є негативні тенденції змін ґрунтового покриву. Частішими стають шкідливі впливи певних технологічних процесів на природне середовище, які призводять до порушення ланок екологічного ланцюга.

Тому найважливішим завданням державного управління в сфері охорони навколишнього середовища і раціонального природокористування є організація моніторингу земельних ресурсів, як комплексної системи спостережень за станом земель, оцінки й прогнозу змін їх до стану під впливом антропогенних і природних чинників [2].

Моніторинг земель — важлива функція управління у сфері використання та охорони земель. Його об'єктом є землі України незалежно від форм власності на землю, цільового призначення та характеру використання.

Метою земельного моніторингу є прогноз змін у землекористуванні, які очікуються від господарської діяльності, та наслідків, що можуть виникнути при цьому.

До завдань моніторингу земель відносяться: довгострокові систематичні спостереження за станом земель; аналіз екологічного стану земель; своєчасне виявлення змін стану земель, оцінка цих змін, прогноз і вироблення рекомендацій про попередження і усунення наслідків негативних процесів, інформаційне забезпечення ведення державного земельного кадастру, землекористування, землеустрою, державного контролю за використанням і охороною земель, а також власників земельних ділянок [3].

Моніторинг земель здійснюється відповідно до загальнодержавних і регіональних (місцевих) програм. Інформація про стан земельних ресурсів та їх використання, яку отримано у процесі ведення моніторингу, нагромаджується в архівах і банках даних автоматизованої інформаційної системи. На основі зібраної інформації і результатів оцінки стану земель складаються оперативні зведення, наукові прогнози і рекомендації, які направляються до місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та інших державних органів для вжиття заходів щодо запобігання негативним процесам і ліквідації їх наслідків. Отримані матеріали об'єктивно характеризують фізичні, хімічні, біологічні процеси у навколишньому середовищі, рівень забруднення ґрунтів, що дає можливість органам державного управління пред'являти до землекористувачів певні вимоги щодо усунення правопорушень у сфері використання та охорони земель.

Зміст моніторингу земель становить спостереження, пошуки, обстеження, зйомки, що характеризують такі процеси:

- зміни меж упорядкування і площ; адміністративно-територіальних утворень; землекористуванні і землеволодіння; угідь, полів, ділянок;

- зміни стану ґрунтів, які включають: розбудовані процеси водної та вітрової ерозії; опустелення; деградацію ґрунтів на пасовищах; підтоплення; заболочування, перезволоження; засолення; заростання ріллі; руйнування ґрунтових агрегатів; зміна змісту мікроелементів у ґрунті; забруднення ґрунтів пестицидами, важкими металами, розсіяними хімічними елементами, радіоактивними елементами та іншими токсикантами;

- зміни стану геологічного середовища: зміни форм рельєфу місцевості зсувами, зміни водного балансу, режиму та хімічного гідробіологічного складу підземних вод; зміни берегових ліній морів, озер, заток, водоймищ, лиманів; зміни викликані порушеними землями, зокрема діючими і відпрацьованими кар'єрами, відвалами, териконами, розробленими торфовищами, просіданням земної поверхні під впливом детального відпрацьовування надр;

- зміни стану земель, схильних до негативного впливу виробничих об'єктів, зокрема: населених пунктів; очисних споруд й сільськогосподарських підприємств; меліоративних систем; транспорту; майданчиків для компостування добрив, звалищ, складів паливно-мастильних матеріалів, складів сипучих добрив, рідких добрив, стоянок автотранспорту, місць

поховання радіоактивних, фізіологічно активних хімічних відходів виробництва [4].

Висновки

З огляду на викладене, моніторинг земель є засобом отримання об'єктивної інформації як інструменту прийняття науково обґрунтованих управлінських рішень щодо раціонального використання та охорони земель.

Моніторинг земель набуває особливої актуальності, оскільки він дасть можливість визначити кількісні та якісні характеристики земельних ресурсів і, у разі необхідності, прийняти своєчасні заходи, щодо стану земель.

Список літератури

1. Конституція України від 28.06.1996р. №254к/96-ВР//Відомості Верховної Ради України.- 1996, № 30.- Ст. 141.
2. Горлачук В.В., В'юн В.Г., Сохнич А.Я. Управління земельними ресурсами: Підручник/За ред. д.е.н., проф. Горлачука В.В., 2-ге вид., і переробл.- Львів: «Магнолія 2006»,2016.-443с.
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №3-4. – Ст.27.
4. Земельне право України: Підручник / М. В. Шульга, Г. В. Анісімова, Н. О. Багай, А. П. Гетьман та ін.; — К.: Юрінком Інтер, 2004. — 368 с.